

CD KLASSIEK

Vioolconcerto
Robert Schumann

Violist Philippe Graffin maakte al heel wat opnames, de meeste met muziek uit de tweede helft van de negentiende eeuw. Deze nieuwe cd voert Robert Schumann (1810-1856) ten tonele, de romantische componist bij uitstek. Al wat romantische zielen verrukt, wordt samengebond in dit ene kunstenaarsleven. Schumanns kunst is gekenmerkt door overmaat aan gevoel, door waanzinnig groot talent, door een dubbele passie voor poëzie en muziek, door onbeklimbare bergen van liefde en gapende ravijnen van vertwijfeling en door een voortijdige dood.

Philippe Graffin bouwt het programma op als een drieluik met eerst het zelden uitgevoerde vioolconcerto opus 129 in A klein. In feite gaat het om Schumanns geliefde celloconcerto met hetzelfde nummer, dat de componist later arrangeerde voor de vioolvirtuoos Joseph Joachim.

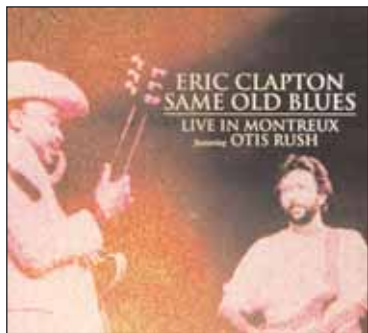
Als middenluik plaatst Graffin de drie romances voor viool en klavier van Clara Schumann en als laatste luik volgt eindelijk de vioolsonata nummer 2 opus 121, opnieuw dus van Robert Schumann. Wellicht de mooiste kamermuziek ooit door een liefdespaar geschreven.

Schumann schreef zijn celloconcerto in 1850, toen hij pas benoemd was tot muziekdirecteur in Düsseldorf. Hij bleek niet in de wieg gelegd voor een managersfunctie en een zware, fatale zenuwziekte begon de kop op te steken. Wat er ook van zij, dit fameuze concerto is op en top romantisch, met mooie melodielijnen, met humor en weemoed, met virtuositeit waar nodig en met grootse gedachten. Schumann schreef nadien ook twee vioolsonates, maar de eerste beviel hem minder (ook al zo'n kenmerk van de rusteloze romantische geest). Graffins vertolkt de sonate nummer 2 werkelijk intelligent en toont zo mooi aan dat Schumann niet de virtuositeit wil onderstrepen, maar helemaal op zoek gaat naar hoe hij de gevoelens die in hem woelen kan verklanken.

Clara Schumann was een briljante pianiste, die na het overlijden van haar man nog minstens dertig jaar zou doorwerken. Ze was ook een steengoede toondichteres, al had ze zeven kinderen die om haar aandacht vroegen. De drie romances voor klavier en viool zijn heerlijk, elk met zijn eigen goedsgesteltenis. Het eerste is een dromerig en mooi andante, nummer twee is een alleraardigst *allegretto* of scherzo en het derde een passievol (*leidenschaftlich*) snelle beweging. Deze muziek als een dans met twee helemaal op elkaar ingespeelde partners in een lege balzaal. Romantisch tot en met, maar Robert Schumann was op dat moment al overgebracht naar een tehuis voor geesteszieken. (JC)

Schumann, *Violin Concerto. Violin Sonata Number 2*, door Philippe Graffin (viool) en Claire Désert (piano) met het Deutsche Radio Philharmonie Saarbrücken-Kaiserslautern, onder leiding van Christoph Poppen, Onyx 4062 (distributie codex), 22,30 euro.

CD BLUES

In Montreux
Eric Clapton

Eric Clapton hoeft niet te praten. Als hij enkel zijn gitaar laat spreken, dan is hij op zijn best. En zeker als hij dat kan doen zonder de druk van verkoopcijfers of hitlijsten. Dit is een man die al een leven lang worstelt met zichzelf en toch niet geheel hopeloos is geworden.

Uit sommige verschrikkelijke dieptepunten heeft hij zelfs beklijvende muziek tevoorschijn getoverd. Denken we maar aan het nummer *Tears in Heaven*, dat hij schreef naar aanleiding van het overlijden van zijn zoontje, dat in

1991 van de 53ste verdieping van een wolkenkrabber naar beneden stortte.

Claptons muziekcarrière ging op en af. Een hoogtepunt werd afgebroken met een tragische gebeurtenis, wat dan weer uitmondde in een of andere verslaving. Maar zoals de spreekwoordelijke kat: hij kwam altijd weer. En vaak nog beter dan ooit, gelouderd.

Zo klinkt het ook in dat memorabele concert uit juli 1988 in Montreux. Clapton trok toen rond met een wat kleinere band, maar met fantastische muzikanten. Na het fantastische openingsnummer is Claptons gitaarsolo in *Double Trouble* gewoon fabuleus. Zeker als je erbij bedenkt hij hier zonder meer de 'reguliere' solo, die de toch niet slechte Peter Green (van John Mayall) bijdroeg, wegspeelt. En zo gaat het maar door, waarbij ook *special guest* Otis Rush zich verbaazingwekkend uitleeft in gitaardialogen met de meester. Geen wonder dat zelfs na een kwart eeuw deze muziek nog altijd springlevend overkomt. (JC)

Eric Clapton, *Same Old Blues. Live in Montreux. Eric Clapton feat. Otis Rush*, Woodstock Tapes (distributie Codaex), WT5119, 10,20 euro.

BOEK WETENSCHAP

Religie in je hoofd
Lionel Tiger

Antropoloog Lionel Tiger (Rutgers University) en psychiater en gedragswetenschapper Michael T. McGuire (UCLA) verklaren in *Het goddelijke brein* waarom godsdienst louter evolutionair nut heeft. Net zoals het brein van die verre voorouder houdt ook het

onze niet van onzekerheden. Een tegengif voor dat gebrek vond de mens in religie.

Kerngedachte van Tiger en McGuire is dat religie het brein de noodzakelijke troost biedt. Kort gezegd: „Geloof, niet twijfel, is voor het brein de normale toestand.” Dat wordt aangetoond aan de hand van psychologische experimenten en allerlei waarnemingen van het gedrag van primaten. Voor de auteurs is religie een creatie van het geloofssysteem van het brein. Dit genre van denken kreeg de naam 'neurotheologie' mee. Over het bestaan van God of andersoortige opperwezens doen Tiger en McGuire geen uitspraken. Evenmin gaan ze in op de verschillen tussen religies, of wagen ze zich aan criteria van goede en minder goede religie. Dat lijkt inconsequent.

Religie versmalt, in deze opvatting, tot een nuttig zaak. Heel nieuw is dat niet. Jean-Jacques Rousseau formuleerde de stelling

reeds in de achttiende eeuw. Beide auteurs stofferden dat oude discours met een hedendaags wetenschappelijk taalgebruik. Over openbaring en zelfgave, toch wezenlijke elementen in de meeste godsdiensten, vernemen we weinig. (EDS)

Lionel Tiger en Michael McGuire, *Het goddelijke brein. Het evolutionaire nut van religie*, Lannoo, 2011, 232 blz., 24,99 euro, 978 90 2099 540 4.

BOEK WERELDGODSDIENSTEN

Helder jodendom
Lou Evers

Over joden en hun dagelijkse leven stellen velen zich wel eens vragen. Waarom dragen joodse mannen altijd een keppeltje? Waarom hangt er aan een deurpost van een joodse familie steeds een kokertje? En wat betekent koosjer?

Lou Evers en Jansje Stodel, twee Nederlandse joden, gaven hun boekje over het jodendom in de praktijk de ondertitel *Een heldere inleiding* mee. We krijgen uitleg over het dagelijkse, maar ook over de religieuze en de geschiedenis. De terminologie wordt heel duidelijk uitgelegd. Bijzondere aandacht is er voor de kabbala (joodse mystiek) en het chassidisme.

De auteurs richten zich tot lezers in Nederland en België, en vertellen dus ook hoe het joodse leven in beide landen is georganiseerd. (EDS)

Lou Evers en Jansje Stodel, *Jodendom in de praktijk. Een heldere inleiding*, De Boekerij, Amsterdam, 2011, 222 blz., 17,95 euro, ISBN 978 90 225 5885 0.

BOEK SPIRITUALITEIT

Een jaar met een paus
Tom Zwaenepoel

En van de beste kenners van leven en werk van wijlen Joannes-Paulus II in ons land is ongetwijfeld Tom Zwaenepoel, leraar Duits aan de abdij van Zevenkerken en medewerker aan dit blad. Eerder stelde hij voor uitgeverij Lannoo *Heb vrouwen* samen, een bundel met teksten van de vorige paus. Dat boek werd thans opnieuw uitgegeven als *Een jaar met Johannes Paulus II*. Voor elke dag van het jaar is er dus een gedachte van de Poolse paus. Zwaenepoel selecteerde vooral uit de toespraken van de paus, en tracht de grote thema's van diens pontificaat weer te geven. Dat is een hele klus, want Karol Wojtyła zat meer dan een kwart eeuw op de

stoel van Petrus en reisde als geen andere paus de wereld rond.

Toch komt de 'harde kern' van zijn denken en geloof in de selectie goed tot uiting: respect voor het leven, waardigheid van de mens, liefde voor de jongeren, verzoening met andere christenen en godsdiensten, het kruis... Je krijgt een breed en genuanceerd beeld van de kerkleider.

Een citaat: „We mogen niet aangaan dat het individu verlaagd wordt tot een soort object in een materialistische levensvisie die in hem slechts een economische waarde ziet, die bereid is hem op te offeren als een middel, of die hem op verschillende manieren manipuleert.” Op deze overtuiging steunde Joannes-Paulus' strijd voor het ongeboren leven.

De samensteller put vooral uit de toespraken, veel minder uit de leerstellige documenten zoals encyclieken. Bijzondere aandacht is er voor de toespraken tot jongeren en het mag ook niet verwonderen dat vele fragmenten stammen uit de teksten van het pausbezoek aan België van mei 1985.

De bronvermelding van de netjes op maat gesneden teksten staat achteraan, niet bij de teksten zelf. Wat opvalt in de selectie is hoe persoonlijk Joannes-Paulus II vaak was en hoe hij zelf getuigde van zijn geloof, in plaats van droge leerstellige uitspraken te doen.

„De Heer schenkt mij – zoals ook jullie – zijn geest, zodat wij 'credo' kunnen zeggen: 'ik geloof'. Dan neemt de Heer ons in dienst, zodat wij voor hen getuigen zijn op elke hoek van de aarde.” Dat heeft de man uit Polen ook gedaan. Dit boek is er het bewijs van. (EDS)

Een jaar met Johannes Paulus II. Samengesteld door Tom Zwaenepoel, Lannoo, 2011, 328 blz., 9,99 euro, ISBN 978 90 2099 791 0.